

Голові Разової спеціалізованої вченої ради
6/24 Львівського державного університету
фізичної культури імені Івана Боберського,
д-р наук з фізичного виховання та спорту,
професору Бріскіну Ю.А.

Відгук

офіційного опонента

доктора наук з фізичного виховання та спорту, професора

АНДРІЙЧУК Ольги Ярославівни

на дисертаційну роботу **Музики Остапа Федоровича**

**«ДИФЕРЕНЦІЙОВАНИЙ ПІДХІД ДО ОЦІНЮВАННЯ
ФУНКЦІОНУВАННЯ В СИСТЕМІ ФІЗИЧНОЇ ТЕРАПІЇ
ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ»**

подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії (PhD) з галузі знань
22 Охорона здоров'я, за спеціальністю 227 Терапія та реабілітація

Актуальність обраної теми. Вивчені у дисертаційному дослідженні Остапа Федоровича Музики питання є актуальними зважаючи на те, що фізична терапія та реабілітація військовослужбовців в Україні має особливе значення в контексті сучасних соціальних і медичних викликів. Учасники бойових дій та військовослужбовці, які здійснюють свій службовий обов'язок, ті що зазнали травм чи ушкоджень, курсанти військових вищих навчальних закладів потребують спеціалізованої допомоги, яка б враховувала їхні індивідуальні особливості та сприяла їхньому ефективному відновленню. У контексті військових дій та зростаючої кількості поранених, питання ефективного відновлення функціонального стану військовослужбовців набуває першочергового значення. Необхідність забезпечення якісної та науково обґрунтованої фізичної терапії є обов'язковими елементами успішної реабілітації і повернення військовослужбовців до повноцінного життя.

Значна кількість військовослужбовців стикається з фізичними, психологічними та соціальними викликами, які потребують комплексного підходу до їхнього відновлення. Запропонована у дисертації модель оцінювання функціонування, поєднуючи такі складники як функціонування (структура, функції організму, активність та участь), стан здоров'я, категорії військовослужбовців, рівні надання допомоги й інструменти обстеження для реалізації диференційованого підходу до оцінювання дасть змогу забезпечити

скринінг, обстеження обмеження життєдіяльності, планування реабілітації й фізичної терапії, контроль їх ефективності. Це дозволить забезпечити не лише індивідуалізований підхід до реабілітації, а й систематичний аналіз за її ефективністю на державному рівні.

Крім того, дослідження психометричних властивостей та валідації української версії опитувальника WHODAS 2.0 є важливим кроком для наукового середовища України. Це дослідження відповідає потребі у стандартизації інструментів для оцінювання функціонування та обмеження життєдіяльності, що має ключове значення для підвищення якості діагностики та реабілітаційних послуг у національному масштабі.

Таким чином, дослідження Музики О.Ф. не лише відповідає потребам сучасного українського суспільства, але й робить значний внесок у розвиток науки і фізичної терапії, пропонуючи інноваційні рішення для поліпшення якості життя військовослужбовців.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків, рекомендацій. Обґрунтованість та достовірність результатів дослідження обумовлені сукупністю методологічних і теоретичних підходів до організації та проведення дослідження; теоретичною обґрунтованістю диференційованої моделі оцінювання функціонування; аналізом сучасних підходів до вирішення проблеми; організацією кількох етапів експериментальної роботи з використанням комплексу методів дослідження, адекватних об'єкту і предмету, меті і завданням дисертаційного дослідження, практичною апробацією інструменту дослідження та доповнення моделі оцінювання функціонування; статистичною обробкою отриманих результатів дослідження.

Експериментальна частина дослідження містить констатувальний (287 учасників) та формувальний експерименти (94 пацієнт), які дали змогу зібрати достатній обсяг емпіричних даних для якісного статистично аналізу та оцінювання досліджуваних показників.

Здобувач у своєму дослідженні використовував відповідні до мети та завданням методи. Зокрема, серед методів теоретичного теоретичного рівня дослідження можна виокремити узагальнення наукової і методичної літератури.

Щодо методів математичної статистики, в роботі були використані описова статистика, коефіцієнт рангової кореляції Спірмена; було перевірено внутрішню узгодженість, структуру й конструктну валідність опитувальника, індекс α -Кронбаха; кореляційний аналіз та факторний аналіз (зокрема, критерій Кайзера – Мейєра – Олкіна) та критерій сферичності Бартлетта (Bartlett's test of sphericity). Оскільки дані були отримані під час поперечного дослідження і не було думки пацієнтів про сприйняту зміну у функціонуванні, для оцінювання мінімальної клінічно важливої різниці (МКВР) (minimal clinically important difference, MCID) для WHODAS 2.0 застосовано підхід, заснований на розподілі.

Зв'язок роботи з науковими планами і темами. Дисертаційну роботу виконано відповідно до теми 4.5. «Організаційні та теоретико-методичних основ фізичної терапії у профілактиці та реабілітації обмежень функціонування військовослужбовців» (затверджено на засіданні вченої ради ЛДУФК протокол № 5 від 27.04.2021 р.) плану науково-дослідної роботи Львівського державного університету фізичної культури імені Івана Боберського на 2021–2025 рр. Роль автора як співвиконавця тем полягала в розробленні й теоретико-методологічному обґрунтуванні й апробації моделі оцінювання функціонування у системі фізичної терапії військовослужбовців; нагромадженні й узагальненні теоретичних та емпіричних даних.

Наукова новизна одержаних дисертантом результатів. Структура та поетапність дослідження, систематичний аналіз отриманих даних, підхід до оформлення отриманих результатів, дали можливість дисертанту сформулювати об'єктивні висновки, які впливають зі змісту дисертаційної роботи, підтвердити достовірність результатів дослідження та виділити їх наукову новизну трьох рівнів: які уперше встановлені у процесі проведеного наукового дослідження; у яких доповнено та набули подальший розвиток результати досліджень інших авторів.

Положення наукової новизни, що підтверджують зазначене висвітлено у дисертаційній роботі, зокрема: *уперше* обґрунтовано модель оцінювання функціонування у системі фізичної терапії військовослужбовців; *уперше* створено валідовану українськомовну методику оцінювання функціонування

військовослужбовців, яка є надійним і чутливим інструментом для оцінювання і відслідковування рівня обмеження життєдіяльності; – *уперше* визначено рівень функціонування й обмеження життєдіяльності різних категорій українських військовослужбовців (курсантів, військовослужбовців під час військової служби та поранених); – *уперше* встановлено показники рівня функціонування за опитувальником WHODAS 2.0 для українських військовослужбовців різних категорій і значення мінімальної клінічно значущої різниці.

Набули подальшого розвитку відомості про рівень травмування курсантів впродовж навчання у військовому вищому навчальному закладі; наукові дані щодо потреби впровадження фізичної терапії для профілактики й відновлення курсантів впродовж навчання у військових вищих навчальних закладах, під час несення військової служби, а не лише у разі отримання травми, поранення чи розвитку гострого захворювання; наукові дані про взаємозв'язки показників функціонування, рухових можливостей, психоемоційного стану і якості життя військовослужбовців. *Удосконалено* наукові дані про динаміку функціонування й обмеження життєдіяльності в процесі фізичної терапії осіб із травмами спинного мозку та черепно-мозковими травмами.

Теоретичне значення. Теоретичні положення роботи мають вагомe значення для забезпечення стандартизованого підходу для збору даних щодо функціонування й пропонують модель оцінювання функціонування, надають розуміння потреб та особливостей обмеження життєдіяльності різних категорій військовослужбовців.

Практична значущість роботи полягає в розробці диференційованого підходу до оцінювання функціонування в системі фізичної терапії військовослужбовців, що включає використання українськомовного нозологічно-неспецифічного інструменту. Цей інструмент може бути застосований для різних категорій військовослужбовців і широкого кола пацієнтів. Робота також охоплює лінгвістичну і кроскультурну адаптацію та валідацію опитувальника WHODAS 2.0, розробленого на основі Міжнародної класифікації функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я. Визначені референтні значення для опитувальника дозволять поліпшити

оцінювання й інтерпретацію рівня функціонування на різних етапах навчання, служби й реабілітації військовослужбовців, а також контроль за ефективністю втручань і якістю реабілітації що надасть можливість зібрати якісні дані про функціонування для прийняття управлінських рішень у системі охорони здоров'я.

Повнота викладення результатів роботи в опублікованих працях. Наукові результати дисертації повинні бути висвітлені 10 публікаціях, які згідно п.8 Постанови КМУ «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (від 12 січня 2022 р. № 44) прирівнюються до 12 публікацій, оскільки 2 статті опубліковані у виданнях, віднесених до третього квартилю (Q3) відповідно до класифікації SCImago Journal and Country Rank. Основні положення роботи були апробовані на 9 науково-практичних конференціях, конгресах.

Оцінка структури, змісту та оформлення дисертації. Дисертація складається з чітко структурованих розділів, кожен з яких логічно пов'язаний з попереднім та містить необхідний науковий матеріал. У вступі автор обґрунтовує актуальність теми, формулює мету і завдання дослідження, визначає об'єкт і предмет дослідження. Кожен з розділів містить теоретичний аналіз та експериментальні дані, які підкріплюють основні положення дослідження. Робота складається з анотації, вступу, 5 розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг дисертації становить 194 сторінок, зокрема 142 сторінок основного тексту. Список використаних джерел містить 173 найменувань, з них 140 – іноземні. Роботу ілюстровано 17 таблицями й 3 рисунками.

У **першому розділі** розглядаються теоретичні підходи до оцінювання функціонування та життєдіяльності, виклики, потреби та переваги фізичної терапії для військових, зокрема аналізуються існуючі моделі оцінювання обмеження життєдіяльності та функціонування. Автор звертає увагу на біопсихосоціальну концепцію, яка є основою для розроблення нових підходів у фізичній терапії. Важливе місце в розділі займає огляд сучасних підходів

оцінювання функціонального стану, які використовуються в міжнародній практиці, та їх адаптація до українських реалій.

Другий розділ присвячений методам і організації дослідження. Автор застосовує сучасні емпіричні методи, зокрема соціологічні, функціональні та методи математичної статистики. Детально описано методи, що були використані у дослідженні, а також організацію проведення експерименту. Автор подає детальний опис дизайну дослідження, вибірки досліджуваних, які складаються з військовослужбовців, та обґрунтовує вибір конкретних методик обстеження. Розділ також містить інформацію про процедури збору даних та їх статистичну опрацювання, що забезпечує надійність і репрезентативність отриманих результатів.

У **третьому розділі** аналізуються результати оцінювання рівня функціонування військовослужбовців різних категорій, отриманих в процесі оцінювання функціонального стану. Автор досліджує основні проблеми, з якими стикаються військовослужбовці під час виконання службових обов'язків, і вказує на значення своєчасного оцінювання їхнього функціонального стану для ефективного планування реабілітаційних заходів. На основі отриманих даних, у роботі визначено основні напрямки для поліпшення фізичної терапії та реабілітації.

Четвертий розділ обґрунтуванні моделі оцінювання функціонування у системі фізичної терапії військовослужбовців. Четвертий розділ є центральним у дослідженні, оскільки в ньому автор презентує нову модель оцінювання функціонального стану військовослужбовців, розроблену на основі отриманих даних і з урахуванням диференційованого підходу. В роботі детально розглядаються основні компоненти цієї моделі, її переваги та можливості практичного застосування. Модель пропонує диференційований підхід до оцінювання, що враховує специфіку кожної категорії військовослужбовців.

П'ятий розділ включає аналіз та узагальнення результатів дослідження. Автор обґрунтовує організаційно-методичні засади моделі оцінювання функціонування військовослужбовців. Дисертант підсумовує основні результати дослідження, робить висновки щодо ефективності запропонованої моделі та

надає рекомендації для її впровадження в практику фізичної терапії та реабілітації. Окрім того, розділ містить пропозиції щодо подальших напрямків досліджень у сфері оцінювання функціонування військовослужбовців і поліпшення системи реабілітації в Україні.

Висновки, сформульовані у дисертаційній роботі, є обґрунтованими та достовірними, повністю відповідають меті й завданням дослідження, а також відображають новизну і практичну значущість результатів.

Позитивно оцінюючи результати проведеного дослідження в цілому, хотілось відзначити певні дискусійні питання:

Зауваження щодо змісту та оформлення дисертації, нерозкриті питання, що жодним чином не зменшують загальної високої оцінки та значення дисертаційної роботи:

1. У розділі 1 було б доречно додати більше інформації про виклики й потреби фізичної терапії саме українських військовослужбовців.
2. У підрозділі «Особливості системи реабілітації та фізичної терапії військовослужбовців України» дещо несистематизовано подана інформація та надмірний акцент зроблено на особливостях працевлаштування фізичних терапевтів у військових закладах охорони здоров'я.
3. Враховуючи, що запропонованій автором моделі оцінювання функціонування в системі фізичної терапії метою використання вказано планування реінтеграції та визначення потреби у подальшій реабілітації/підтримки/догляду було б доречним навести прикладні рекомендації щодо реалізації цієї мети.
4. Доречним було б детальніше описати можливість використання референтних значень WHODAS 2.0 отриманих у ході дослідження в оцінюванні рівня обмеження життєдіяльності для загальної української популяції.
5. Серед методів дослідження, що використовувалися у дисертаційній роботі зазначено індекс неповносправності Освестрі (ODI, версія 2.1a) використовувався для якісного та кількісного оцінювання впливу хронічного болю в попереку на виконання щоденних завдань військовослужбовців. Якими міркуваннями керувався здобувач, обираючи цей метод дослідження?

Висновок. Дисертаційна робота Музики Остапа Федоровича на тему «Диференційований підхід до оцінювання функціонування в системі фізичної терапії військовослужбовців» є завершеним науковим дослідженням, що має значну теоретичну та практичну цінність. Вона відзначається високим рівнем наукової новизни, теоретичної обґрунтованості та практичної значущості. Робота відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації (зі змінами), «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 (зі змінами), а здобувач Музика Остап Федорович заслуговує присудження наукового ступеня доктора філософії (PhD) з галузі знань 22 Охорона здоров'я, за спеціальністю 227 Терапія та реабілітація.

Офіційний опонент:

доктор наук з фізичного виховання та спорту, професор,
завідувач кафедри фізичної терапії та ерготерапії

Волинського національного
університету імені Лесі Українки

 АНДРІЙЧУК Ольга Ярославівна

Засвідчую
чиє секретар університету
2024 р.